

др Оливере Илић

МИША РАКОЦИЈА, КОНСТАНТИНОВ ГРАД СТАРОХРИШЋАНСКИ НИШ, Ниш 2013; 367 страна двојезичног текста (српско – енглески), 254 фотографија у боји и црно белих, 96 техничких цртежа, 13 карата.



Издавачка кућа „Графика Галеб“ у саиздаваштву са Православном Епархијом нишком, Универзитетом у Нишу, Заводом за заштиту споменика културе Ниш и Градом Нишом, а поводом 1700. година од проглашења Миланског едикта, објавила је монографију др Мише Ракоција, Константинов град старохришћански Ниш. Књига је издата под покровитељством Његове Светости Патријарха српског Господина Г. Иринеја и са благословом Његовог Преосвештенства Епископа нишког Господина др Јована, са рецензијама академика др Ренате Пилингер са Универзитета у Бечу и академика др Вере Битракове Грозданове са Универзитета у Скопљу.

Књига је осмишљена као репрезентативна двојезична монографија у тврдом повезу са 350 фотографија у боји и црно белих и комплетном техничком документацијом о сакралним објектима (основе, пресеци, изгледи, мапе,...), на овом месту први пут обједињена и комплетирана. Ово је прва књига која исцрпно анализира старохришћанску и рановизантијску архитектуру и сликарство Ниша са комплетном документацијом.

Књига је подељена на неколико целина које садрже поглавља посвећена појединачним темама. После уводног дела аутор се осврнуо на историју истраживања старохришћанског Ниша, указавши на значај открића знаменитих истраживача од XIX века до данас. Анализом географског положаја града, уз ослањање на старе карте, аутор нас у

поглављу предконстантинов Ниш, упознаје са античким Наисусом, покретним материјалом, знаним локалитетима и урбаном организацијом. Аутор се посебно осврће на Константина Великог и догађаје из његовог живота који су довели до великих промена у духовној, уметничкој и политичкој сфери Римског царства. Као логичан наставак следи Преглед историјских догађаја од IV века до првих деценија VII stoleћа, од Константина Великог до доласка Словена 615-618. године. Поглавље које се бави почетцима хришћанизације и црквеним приликама, од посебног је значаја јер открива Наисус као град мученика – мартирополис и указује на нишке епископе од IV до VII века, од којих један, Даламатиус, досад изостављан. Аутор нас уводи у начин уплива хришћанста у све поре живота града, чиме нам настанак уметности и градитељства старохришћанског Ниша постају разумљивији. У поглављу које обрађује топографију града представљена је урбана схема рановизантијског града, простирање бедема и рапоред главних улица и појединих објеката, од форума до градске цркве. На овом месту аутор нас упознаје са јустинијановим утврђењем изнад Медијане, рановизантијским утврђењем Градиште код Миљковца и низом утврђења и цркава у Јелашничкој клисури. Поред тога, др Ракоција у својој монографији посвећеној палеохришћанском Нишу, се осврће и на епиграфске споменике са територије града који припадају хришћанима, и откривају јак утицај грчког језика и распрострањености грчких имена, доводећи до постепеног повлачења латинске традиције са ових простора током перида од IV до VII века.

У наредној целини расправља о објектима посвећени хришћанском култу. Прво поглавље се односи на баптистеријални комплекс на Медијани уз предлог његове реконструкције. Друго поглавље обрађује архитектуру ранохришћанских црквених грађевина у Нишу и његовом окружењу. Најпре нас упознаје са црквеним грађевинама подигнутим у оквиру градске некрополе у насељу Јагодин Мала, где је посебна пажња посвећена Базилици мученика (базилика са мартиријумом), са први пут објављеном комплетном техничком документацијом и 3Д реконструкцијом унутрашњости мартиријума.

Трећа целина представља детаљну анализу архитектуре и сликарста ранохришћанских гробница у Нишу и његовој околини. После уводног текста о градској некрополи у Јагодин Мали где је изложена типолошка анализа гробница, појединачна поглавља обрађују архитектуру и сликарство сачуваних гробница као и оних које су уништене али је сачувана стара документација. Овде је аутор изложио нова сазнања о сликарству гробнице са фигуралним престава и значају архитектуре и сликарства новооткривене гробнице са сидром.

Аутор књиге, др Миша Ракоција, историчар уметности, сарадник нишког Завода за заштиту споменика културе, велики је познавалац ранохришћанских споменика града Ниша и околине, што је потврдио у неколико претходних научних радова посвећених овој теми. Такође је и организатор запаженог међународног симпозијума „Ниш и Византија“ који се одржава сваке године у Нишу од 2002. године у коме учествује велики број истраживача из земље и иностранства. М. Ракоција је у овој књизи

усмерио своју пажњу ка старохришћанском Нишу, граду са изузетно богатим и разноликим споменичким наслеђем, важном за историју хришћанства нарочито на територији Балкана. Књига Константинов град старохришћански Ниш је добро осмишљена са јасним и прегледно конципираним садржајем што указује на ауторово темељно познавање ранохришћанских сепулкралних грађевина подигнутих у Нишу и његовој околини.

На крају можемо рећи да је књига Мише Ракоција, Константинов град старохришћански Ниш, изузетно вредно и занимљиво дело о истраживањима ранохришћанског античког културног наслеђа у области Ниша. У књизи је на свеобухватан начин презентован изузетан материјал о ранохришћанским споменицима античког Ниша у периоду од IV до VII века, чинећи на тај начин књигу драгоценом и корисном за све садашње и будуће истраживаче античког наслеђа на тлу Србије. Истовремено, књига може бити подстицај за даља проучавања територије античког и ранохришћанског Наисуса употпуњујући на тај начин археолошку мапу Србије. Помињући сва поглавља у овој књизи желели смо да истакнемо ширину и значај публикације која се појавила. Књига Константинов град старохришћански Ниш ће несумњиво бити незаобилазан извор о овој тематици и неопходан приручник за сваки будући рад о раном хришћанству за истраживаче овог простора, у првом реду историчаре уметности и археологе.

